

Siyasi Partiler ve Seçim Yasası Taleplerimiz

Türkiye’de kadınların politik hayatta ve demokratik karar alım süreçlerinde katılım ve temsil açısından son derece dezavantajlı bir konumda olduklarını, yeterince temsil edilmediklerini ve temsil etme olanaklarının sınırlandırıldığını, giderek artan siyasal şiddetin kadınları siyasal hayatın tamamen dışına itme eğilimini güçlendirdiğini biliyoruz.

Kadınlara yönelik eşitsizliğin, dışlamanın, ekonomik ve siyasal şiddetin sona erdirilmesi için seçme, seçilme ve siyasal katılım hakları konusunda mevcut yasal çerçeveyi incelemek ve hukuksal öneriler geliştirmek amacıyla Siyasi Partiler ve Seçim Yasası Çalışma Grubu olarak uzun erimli ve oldukça detaylı bir çalışma yaptık. Anayasa başta olmak üzere, siyasi partiler ve seçim kanunlarının yanı sıra, siyasal katılımın uygulama sahasını teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünü inceledik, uluslararası sözleşmelere baktık ve başka ülke örnekleri ile karşılaştırmalar yaparak eksiklikleri tespit edip, sorun alanlarını toplumsal cinsiyet bakış açısı ile analiz ettik ve demokratik ve eşit temsil ve katılıma yönelik öneriler getirdik.

Toplumsal cinsiyete dayalı analiz yöntemi, yasanın hedef gruplar üzerindeki olası etkisi ve kadın ve erkeklerin gereksinimlerinin ve önceliklerinin yasa düzenleyiciler tarafından ele alınıp alınmadığına ilişkin bir bakış açısı sunar. Bu yöntemle yaptığımız araştırmada, yasal çerçevenin, temsil ve katılıma ilişkin haklarımızı korumaktan çok uzak, demokratik ülkelerin hukuk sistemlerinde ve uluslararası sözleşmelerde kadınlara tanınmış olan siyasal haklardan yoksun olduğunu ve ilgili tüm düzenlemelerde “kadın” ve/veya “toplumsal cinsiyet eşitliği” sözcüğünün hiçbir şekilde geçmediği, son derece eril bir siyasi partiler ve seçim mevzuatı ile karşı karşıya olduğumuzu gördük.

Buradan yola çıkarak raporumuzda gerek Anayasal gerekse TBMM İçtüzüğü başta olmak üzere uygulamaya dönük hukuksal metinlerde kadınların siyasal katılım ve temsil hakkını korumayan, hatta kimi zaman engelleyen yasal düzenlemeleri tespit ederek önerilerimizi ayrıntılı olarak madde madde belirttik. Ayrıca, parite/eşit temsil ve katılım özelinde engelleri ve ayrıca özel önlemleri de içeren çeşitli somut önerileri de dile getirdik.

Anayasal Düzeyde;

Anayasanın devletin fiili eşitliği sağlamakla yükümlü olduğunu düzenleyen **10. Maddesine** karşın, bunun gereğinin yapılmadığı dikkate alınarak fiili eşitlik ilkesi, eşit temsil ve katılımı da **güvence altına alacak** biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını düzenleyen **Anayasa'nın 67. Maddesi**, temsilde adalet ilkesini, sadece nüfus dağılımı ve siyasi parti düzleminde değil, toplumsal cinsiyet açısından da açık normatif anayasal bir ilke olarak yeniden düzenlenmelidir. Sadece siyasi partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçası olduğunun belirtilmesi ile yetinilmemeli, siyasi partiler ve bu partilerde eşit temsilin ve kadın katılımının demokrasinin temeli olduğu düzenlenmelidir.

Anayasa 75. Md. TBMM teşekkülünde, Anayasa 79. Md. Yüksek Seçim Kurulu'nda ve Anayasa 159 Md. Hakimler ve Savcılar Kurulu'nda eşit temsil konusunda emredici özel önlemler getirmelidir.

İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğü ve uygulanması, **Anayasa 104/17 Maddede** yapılacak değişikliklerle, temel hak ve özgürlükler **Anayasa 90 Md. ile** bağ kurularak güvence altına alınmalı ve uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yürütme organının tek başına karar veremeyeceği açıkça düzenlenmelidir.

Siyasi Partiler Kanunu ile ilgili Olarak:

Siyasi Partiler Kanununun siyasi partilerin merkez teşkilatını düzenleyen **3. Bölümünde** ve il ve ilçe teşkilatlarını düzenleyen **4. Bölümünde** kadın temsili güvence altına alacak parite/eşit temsil düzenlemeleri yoktur; **15. Md.de** eş başkanlık düzenlemesinde eşit temsil vurgusuna yer verilmemektedir; bu hak güvence altına alınmalıdır. Siyasi partilerin üyeliğe kabul şartlarını düzenleyen **12. Md.sinde** eşit temsil güvencesi bulunmamaktadır; toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaratan uygulamaların sonlandırılması için üye kabul şartlarının toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde düzenlenmesi ve üyeliğin reddedilmesi kararlarının yargısal denetime açılması gerekmektedir. Ayrıca propaganda düzenlemelerinde, kadınların temsil ve katılımının eşitlik ilkesi çerçevesinde artırılması yönünde tedbirler yer almalıdır.

Kadına yönelik siyasi şiddete dair hiçbir düzenleme yoktur; BM'nin ilgili Sözleşmeleri'ne de atıfta bulunularak kadına yönelik siyasal şiddet özel bir düzenlemeyle yasaklanmalıdır. Ayrıca, siyasal partilerde kadına yönelik şiddete sıfır tolerans politikası yasal bir zorunluluk olmalıdır. **SPK 93. Md** de yer alan "parti içi demokrasi" hedefinin somutlaştırılması, parite düzenlemelerinin güvence altına alınması, özel ve fiili önlemlerle kadın adayların siyasal haklarına kavuşturulması sağlanmalıdır.

Eşitlik ilkesini düzenleyen **83. Madde** yetersiz ve soyuttur; kadınlara yönelik her türlü ayrımcılık yasaklanmalı, ekonomik, siyasal ve sosyal anlamda, siyasi kurumların her düzeyinde fiili eşitliğin sağlanması hedefi konulmalıdır.

Katılımı güçleştiren çok sayıda anti demokratik düzenleme yasadan çıkarılmalıdır. **SPK 78. Maddede** düzenlenen yasaklar Anayasa ve AİHS ile uyumlu değildir; özellikle kadın ve LGBTİ+ gruplar aleyhine işleyen “genel ahlak” gibi muğlak tanımlamalara yer verilmemelidir. Siyasi partilerin kapatılmasını düzenleyen **4. Madde** ve siyasi partilere üye olma yasaklarını düzenleyen **11. Madde** ifade özgürlüğünü ve katılımı engeller nitelikte olup terör tanımının AİHM içtihatları doğrultusunda somutlaştırılması gerekmektedir. Azınlık gruplardaki kadınlara yasalarla ayrımcılık yapılmasının yolunu açan “Azınlık yaratılmasının” önlenmesinden söz eden **82 ve 83. Maddeleri** kaldırılmalıdır.

Milletvekili Seçimi Kanunu ile İlgili Olarak;

Milletvekili Seçim Kanunu 4. Md. 12. Md ve 17. Md'ye kadınlar lehine seçilebilir yerden aday olma, parite/ eşit temsil kuralı; yanı sıra, kadın adaylar açısından ekonomik şiddet boyutuna varan adaylık harcamaları ve ödemeleri konusunda muafiyet getirilmeli, ekonomik ve sosyal olanağı olmayan kadın adaylara mali yardım yapılmalıdır.

Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi ile İlgili Olarak;

Milletvekili Seçimi Kanunu'na yönelik kadın adayların desteklenmesi, ekonomik ve sosyal engellerden muaf kılınması ve eşit temsil konusunda önerilerimiz yerel siyasete katılım ve temsilde de aynı biçimde uygulanmalıdır.

TBMM İçtüzüğü ile İlgili Olarak;

Başkanlık Divanı (9.11 ve 12. Md de) ve Danışma Kurulu'nun teşekkülünde (19. Md.) parite ve söz hakkı konusunda kadınlar için eşitlik ilkesi gözetilmeli, Komisyonların teşekkülünde (20. Md.) %50 kadın kotası olmalı, Komisyonların üye sayıları ve yapıları da fermuar sistemiyle belirlenmelidir. Kadın haklarına yönelik konuların görüşüldüğü komisyonlarda, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'ndan temsilcinin bulunması, Plan Ve Bütçe Komisyonu'nda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe hazırlanması, uzman çağırma usulünde (30 Md.) kadının eşit temsili sağlanmalı ve Komisyon toplantılarına, (31 Md.) ilgili kadın-çocuk ve insan hakları örgütleri temsilcilerinin katılma ve söz hakkı tanınmalıdır.

Cinsiyet körü yasalar ve bunun beslediği ataerkil siyasal kültür ortamında, yargı denetimini ve seçmen kütüklerini daha da güvenilmez hale getiren seçim hukuku değişiklikleri ile iktidar olanaklarını elinde bulunduran iktidar sahiplerinin eşitsiz ve baskıcı üstünlüğü pekiştirilmiş ve seçimlerin özgür, adil ve tarafsız yapılması imkânsız hale gelmiştir.

Sonuç olarak;

Ülkedeki tüm sorunların muhatabı olan kadınların karar ve çözüm süreçlerine eşit katılım ve temsiline sağlanması, demokratik bir siyasal düzenin temeli olarak görülmeli, eşitliğin sağlanması için, Anayasa başta olmak üzere siyasi partiler kanunu, seçim kanunu ve ilgili tüm yasalar özgürlükçü, çoğulcu, demokratik bir biçimde sözümüzü söyleyebileceğimiz koşullarda yeniden yazılmalıdır. Eşit temsil, eşit katılım/parite yasası derhal çıkarılmalıdır.

Ancak, kadınlara yönelik ayrımcılık ve dışlama, ekonomik ve siyasal şiddetin kaynağı sadece yasalar değil, siyasi kurumların ve özellikle siyasi partilerin cinsiyet eşitliğini esas almayan yaklaşım ve politikalarıdır. Siyasi partilerin, yerelden genele, seçilebilir yerden daha fazla kadın aday gösterme ve mali olanaklarını kadın adayları desteklemek için kullanmalarının önünde hiçbir yasal engel yoktur. Yaklaşan seçim takvimi dikkate alınarak seçim propagandalarında cinsiyetçi dilin ve kadına yönelik siyasal şiddetin yasaklanması, yaptırıma bağlanması ve kadınlar için seçim güvenliğine özgü ek tedbirlerin alınması için TBMM, Yüksek Seçim Kurulu ve siyasi partiler gerekli adımları hızla atmalıdır.

Siyasal ayrımcılığa karşı mücadele etmek, eşit katılım ve temsil hakkımızı savunmak için tüm kamuoyunu, hak örgütlerini ve siyasi partileri dayanışmaya çağırıyoruz.

kadinkoalisyonu.org

[kadinkoalisyonu](https://twitter.com/kadinkoalisyonu)

[kadinkoalisyonu](https://facebook.com/kadinkoalisyonu)

[kadinkoalisyonu](https://instagram.com/kadinkoalisyonu)